

מענדלי אגידע

בסיד
ניליון קליז (שנה ב')
פרשת ואתחנן תשס"ו
תנועות אגודת ישראל
הרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
רבי בחינת 4 רמת בית שמש
טלפקס 0777001196 למיניס 0573166560

מי שמבטל מצות עשה עובר על לאו של בל תגרע?

בפרשת ד' ב' לא תגרעו ממנו לשמור את מצות ה' והא דבש"ס עירובין ק' ע"א נקט בל תגרע ולא נקט לא תגרע, וכן בהרבה לאוין כגון בל תשחית עיין בספר התשבי בהקדמה שהגאון רבי ישעיה פיק התעורר בזה, וכן בילקוט הגרשוני אות ב' ע"מ י"ג, מובא בשדה חמד חלק א' ע"מ 368. ואוצר החכמה

יש לחקור מי שמבטל מצות עשה ואינו מקיימו האם עובר בלאו של בל תגרע דמגרע מצות עשה או דילמא אינו עובר.

הנה הרשב"א ראש השנה ט"ז ע"ב כתב דבל תגרע לצורך כגון יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, אע"ג דאמרה תורה תקעו, עמדו וגזרו שלא לתקוע, דמה שגזרו חכמים ליכא בל תגרע ובל תוסיף דכבר אמרה תורה על פי התורה אשר יורוך, משמע מדבריו דדוקא הכא כשמבטל מצות עשה ליכא בל תגרע, אבל בשאר מקומות המבטל מצות עשה עובר על הלאו של בל תגרע, דכיון דאינו מקיים המצוה גורע ממצות ה', וכן כתב בשערי תשובה לרבינו יונה.

ובאחרונים כתבו: דלפי זה א"ש מדוע קי"מ! בכל הש"ס דעשה דוחה לא תעשה, כיון דלכל מצות עשה יש נמי לא תעשה של בל תגרע לכן אל"ס טפי מהלא תעשה לבד, כך כתב בשו"ת מהרי"א אור"ח סימן קע"ג וכן בספר המקנה כללים כלל נ"ו עשה דוחה לא תעשה ס"ק ל"ג, וכן בעל"ח החדש בהגהות לסוף מאמר ח'.

יש להקשות: לשיטת הרשב"א א"כ למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליה, א"כ כל המבטל מצות עשה כיון דעובר בזה נמי על לאו של בל תגרע ילקה ולא מצינו שיש מי שסובר כן, כך הקשה הטורי אבן ראש השנה ט"ז ע"ב, וכן בשו"ת אמרי יוסף חלק ב' סימן ק"א, וכן בשדה חמד חלק ד' ע"מ 76, וכן באמרי בינה חו"מ דיני דיינים סימן י"ט, וכן בשו"ת בית שלמה אור"ח סימן ט"ו, וכן במנחת חינוך מצוה תנ"ה, וכן בשו"ת מהרי"א אור"ח סימן קע"ג, וכן בשו"ת בית הלוי חלק א' סימן מ"ב, וכן בקהלות יעקב ראש השנה סימן ט"ז.

איכא כמה תרוצים

א. כיון שעיקר הלאו הוא קיום העשה ולא בא הלאו רק לחזק בכה"ג אין ללאו חומר יותר מן העשה, דאל"כ היה צריך לבזוז כל ממונו על כל עשה, אל"כ ע"כ דהיכא דבא לחזק לא אל"ס מהעשה, דוגמא לזה כתב הרמב"ן וריטב"א בקדושין ל"ד ע"א, עיין תוס' שם בהא דאצטריך לגמ' לומר שהשבת אבידה, ומעקה, ושילוח הקן נשים חייבות דהוא מצות עשה שלא הזמן גרמא, תיפוק ליה שבכולם יש לאוין ובלאוין נשים חייבות אף דהוא הזמן גרמא, ותרצו משום דהנך לאוין אין העיקר אלא העשה שבהם, ולא אחי לא תעשה אלא לקיומה דעשה לכן לא עדיפא מעשה, א"כ ה"ה הכא, כך תירץ באמרי בינה חו"מ דיני דיינים סימן י"ט, וכן בשדה חמד חלק ד' ע"מ 76.

ב. הו"א לאו שבכללות אין לוקין עליה, ואפילו למ"ד דלוקין על לאו שבכללות, מודה בלאו דבל תגרע דכולל כל המצוות דגרוע טפי ואין לוקין עליה, כך תירץ בשו"ת אמרי יוסף חלק ב' בהגהות על ש"ס ראש השנה ט"ז ע"ב, וכן בשו"ת בית הלוי חלק א' סימן מ"ב, וכן בשפת אמת ראש השנה כ"ח ע"ב.

יש להקשות: מהא דאמרינן בגמ' ראש השנה כ"ח ע"ב אלא מעתה הישן בשמיני ילקה משום בל תוסיף, חזינן דאע"פ שהוא לאו שבכללות לוקין, א"כ ה"ה בל תגרע, וכן כתב החינוך מצוה תנ"ד שחייב מלקות על בל תוסיף.

וכן הפרי מגדים בפתיחה כולל ס"ק ל"ו, וכן בהגהות מהרש"ם ראש השנה כ"ח ע"ב, ועיין פרי מגדים אור"ח סימן י' באשל אברהם סימן י' ס"ק ב' שכתב שאין לוקין על בל תוסיף דהוא לאו שבכללות, עיין אמרי יוסף ח' סימן ק' נתקשה בסתירה הביא ראייה מגמ' הנ"ל דלוקין על בל תוסיף וכותב דדוחק לומר דהכונה מכת מרדות, המנחת חינוך מצוה תנ"ד ס"ק ח' דהרמב"ם כן תירץ גמ' הנ"ל לפי דברי הרמב"ם שאין לוקין א"כ מדוע על בל תגרע אין לוקין, כך הקשה בשו"ת בית הלוי חלק א' סימן מ"ב, וכן בשו"ת אמרי יוסף חלק ב' סימן ק'.

ומתירץ הבית הלוי: יש לחלק בקל, ולא ביאר כונתו.

ובקהלות יעקב ראש השנה סימן ט"ז ביאר את דבריו וז"ל ונראה כוונתו דהאיסור בל תוסיף הוא רק בעשיית צורת כל מצוה ומצוה והכל מצד אזהרת בל תוסיף, והוא עבירה מיוחדת שכולל הרבה פעולות שהרי בכל הוספה ליכא שום אזהרה מלבד אזהרת בל תוסיף, משא"כ בל תגרע שבכל מצוה ומצוה שמגרע איכא עליה מצוה לקיימה ולא לבטלה, א"כ הלאו דבל תגרע כולל אזהרה שלא יעבור על הרבה מצוות שכבר הוזכר בהן שלא יבטל אותן לא כל המצוה לא מקצתה ולכן נקרא שפיר לאו שבכללות, שהרי הלאו כולל באזהרתו שלא יעבור על הרבה מצוות משמות מיוחדים.

ג. הא דכתב הרשב"א דעובר על בל תגרע זה דווקא כשמבטל מצות עשה בקביעות, כגון שלא לתקוע שופר לעולם בראש השנה שחל בשבת, משא"כ כשמבטלו באקראי אינו עובר על בל תגרע, כך תירץ בשו"ת בית שלמה אור"ח סימן ט', מובא בשדה חמד חלק ד' ע"מ נ"ד, וכן בכלי חמדה מועדים ראש השנה סימן י"ד וכן בהקדמה לספרו חמדת ישראל.

ד. אין כונת הרשב"א שיהיה בל תגרע על אדם שאינו מקיים אחת ממצוות עשה אלא על ב"ד שבטלו מצוה אחת על זה איכא בל תגרע א"כ א"ש שפיר, כך תירץ בהגהות אמרי יוסף על הטורי אבן ראש השנה ט"ז ע"ב, וכעין זה תירץ במהר"ם שיק על המצוות מצוה רנ"ו, ובטורי אבן ר"ה רוצה לומר דלא שייך כאן בכלל בל תגרע כיון שאינו עושה מצוה כלל. ויש לדון הרבה וכן כתב בראש השנה כ"ח דהנוטל ג' מינים אינו עובר כיון דאינו מקיים מצוה ומביא שבספרי כתוב להדיא שעובר, ועיין חלקת יואב סימן ב', וכן בשפת אמת סוכה ל"א.

המקיים מצוה שאינו מצוה בזה האם עובר על בל תוסיף?

יש לחקור מי שמקיים מצוה שאינו מצווה בזה האם עובר על בל תוסיף.

הנה רש"י עירובין צ"ז ע"א, וכן ראש השנה ל"ג ע"א כתב דטעם הדבר שרבי יהודה סבירא ליה דנשים אסור להם לקיים מצוה שאינם מצווה, דכיון דאינם מצווה, כשמקיימות עוברות על בל תוסיף. אוצר החכמה

יש להקשות: מהא ראייתא בגמ' קדושין ל"א ע"א, וכן ב"ק צ"ז ע"א דרב יוסף אמר מעיקרא מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דסומא פטור מן המצוות, עבידנא יומא טבא לרבנן דהא לא מפקידנא ועבידנא, ואם נאמר דמי שפטור מן המצוות ומקיימו עובר על בל תוסיף, איך היה שמח רב יוסף בזה הא עובר על בל תוסיף, ולא מיבעיא לשיטות דסומא חייב בלא תעשה בודאי קשה דעובר על בל תוסיף, אלא אפילו לשיטות דסומא פטור אפילו מלא תעשה נמי קשה מדוע שמח במה שמקיים באינו מצוה ועושה המצוות עשה, היה לו לא לקיים המצוות והיה מקיים המצוה של בל תוסיף באינו מצוה ועושה, כך הקשה הכלי חמדה פרשת ויגש אות ד'.

ומתרץ הישועות יעקב אור"ח סימן י"ז: דדוקא באשה שחייבת במצוות עשה שלא הזמן גרמא, לכן אם מקיימת מצוות עשה שהזמן גרמא אינא בל תוסיף, משא"כ בסומא אף לשיטות שחייבות במצוות לא תעשה, מ"מ אין להם שום מצוות עשה שחייבות לכן ליכא בל תוסיף לכן שמח ר"י, דעל לא תעשה ליכא בל תוסיף עיין ראב"ד הלכות ממרים פרק ב' הלכה ט'.

ולפי יסוד זה מתרץ בוילקט יוסף חלק א' סימן א' דבר נפלא: דאייתא במשנה סוכה כ' ע"ב מעשה בטבי עבדו של ר"ג שהיה ישן תחת המטה, וברש"י שם וז"ל ועבדים פטורין מן הסוכה דמצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב כדאייתא בגמ' תגיגה ד' ע"א ונתקשו האחרונים דהיה רש"י צריך לומר להיפך כל שהאשה פטורה עבד נמי פטור, עיין בתוס' יו"ט שנתקשה בזה, וכן בשו"ת שואל ומשיב מהדורא א' חלק א' סימן ס"א לפי הנ"ל א"ש דרש"י רצה להסביר אע"ג שהיה פטור מדוע לא החמיר על עצמו בזה, ועל זה תירץ כל שהאשה חייבת עבד נמי חייב, א"כ יש לו חיובים, א"כ היה עובר על בל תוסיף אם היה מקיים מצוות סוכה לכן היה ישן תחת המיטה, יש להעיר מדוע תפילין כן היה מניח עיין תוס' שם בסוכה הא עובר על בל תוסיף, מעדני אשר.

נראה לתרץ: ע"פ מה שכתבו הפוסקים מגן גבורים אור"ח סימן י"ז, ערוך השלחן העתיד הלכות ממרים סימן ס"ו ס"ק ח' דהא דמי שאינו מצוה ומקיים מצוה עובר על בל תוסיף, דווקא אם כונתם שכן ציוותה התורה, אבל אם רצונם לעשות כאינם מצווה ועושות מותרות, לפי זה א"ש דרב יוסף כשקיים המצוה כאינה מצוה לכן לא עבר בבל תוסיף, מעדני אשר.

מדוע צריך קרא שאסור לבית דין להלקות יותר מל"ט תיפוק ליה משום בל תוסיף?

בפרשת כי תצא כ"ה ג' איכא לאו שאסור לשלוח בית דין להלקות יותר מהשיעור שנאמר לא יוסיף.

יש להקשות: מדוע צריך קרא מיוחד לזה, תיפוק ליה שעובר על בל תוסיף, ומדוע היה צריך התורה להזהיר בזה עוד הפעם, כך הקשה בשו"ת צפנת פענח ח"א סימן קי"ח ס"ק ג', וכן בכלי חמדה בפרשת ע"מ כ"ד ע"ב, וכן בספר אלה המצוות כלל ד' סימן ד', ובהשמטות בספר הספר דף ס' ע"א בדפי הספר, וכן בקובץ המאסף שנה כ' כד א' חידוש א' סימן ד' ס"ק ב'.

איכא כמה תרוצים

א. ע"פ מה שיש להסתפק לפי מה דקימ"ל בכל חייבי מיתות, באם א"א להמיתן במיתה שחייבין, מותר להמית אותם בכל מיתה שיוכלו, מה הדין בחייבי מלקות אם אינו מניח את עצמו להלקותו וצריך לחבשו ולהלקותו שיניח את עצמו להלקות, האם מותר לעשות זאת כדי לקיים בו דין מלקות, ואולי יש לומר כיון דאמרה התורה מ' יכנו לא יוסיף אולי אסור להלקות בו כדי שיתקיים בו דין מלקות, דהרי ילקה יותר מארבעים, ומעתה א"ש דבל תוסיף הוא רק לאחר עשיית המצוה, אבל מקודם לכן לא שייך בל תוסיף, ולכן צריך קרא מיוחד כאן דכאן גזירת הכתוב שאסור להלקות יותר אף קודם, כך תירץ בכלי חמדה פרשת ואחזק ע"מ 49.

אבל דוחה תרוץ זה: דהרי מבואר בגמ' סנהדרין פרק ה' דלרשע מותר להכות דמקשינן הכאה לקללה, א"כ בודאי פשוט דמותר להלכות קודם שיוכלו לקיים המצוה, משא"כ אח"כ כיון שקיבל מלקות הרי הוא כאחיק, א"כ א"א לתרץ כן.

ב. ע"פ מה שכתב הפוסקים מגן גבורים אור"ח סימן י"ז, ערוך השלחן העתיד הלכות ממרים סימן ס"ו ס"ק ח' דאיסור בל תוסיף דוקא אם עושה למען מצוה, אבל אם אין עושה למצוה ליכא בל תוסיף, א"כ א"ש דצריך הלאו היכא שמכה שלא לשם מצוה, מעדני אשר.

ג. התורה רצתה להרבות בלאוין, לכן אע"פ שעובר על לאו של בל תוסיף, הוסיפה התורה עוד לאו של לא יוסיף, מעדני אשר.

אבל יש לדחות תרוץ זה: דבפנים יפות בפרשת כי תצא נתקשה על הלאו של לא יוסיף פן יוסיף מדוע צריך ב' לאוין דהא אמרינן בגמ' מכות י"ג ע"ב כל מקום שנאמר פן הוא לאו, וכותב דליכא למימר לעבור עליו בב' לאוין, דהא על לא יוסיף אינו לוקין כדאייתא בכתובות ל"ב ע"א הואיל וניתן לתשלומין, והתוס' ב"מ ס"א ע"א כתבו דכל היכא דליכא מלקות לא שייך לומר לעבור עליו בב' לאוין, א"כ א"א לתרץ קושיא הנ"ל כמו שכתבתי דלא מיבעיא לשיטות דליכא מלקות על בל תוסיף, אלא אפילו לשיטות דאיכא מלקות על בל תוסיף, אבל על לא יוסיף ליכא מלקות.

האם נכרי או אשה כשירים להניח תפילין לאיש?

בפרשת ו' ח' וקשרתם לאות על ידך וגו'

יש לחקור אדם שהוא חולה ואינו יכול לקשור תפילין, האם נכרי כשר להניח לו תפילין או אשתו או דילמא פסולים, כיון שאינם בר קשירה ואינם חייבים להניח תפילין אינו יכולים נמי לקשור לאחרים.

הנה איתא בגמ' ע"ז ל"ט ע"א מעשה באשה אחת שנשאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין, חזינו דאשה כשירה להניח תפילין לבעל.

יש להקשות: לשיטת ר"ת גיטין מ"ה ע"ב דכל מצוה שאשה פטורה אינה כשירה לעשות, ומשום כך נשים אינם כשירות לעשיית ציצית ותפילין וכן לאיגוד לולב, א"כ מדוע אשה כשירה לקשור תפילין, הא אשה אינה חייבת בתפילין, עיין בהגהות מימונית בהלכות ציצית פרק א' ס"ק ט' הקשה קושיא זו ומובא בב"א אר"ח סימן י"ד, וכן בתוס' מנחות ל"ז

איכא כמה תרוצים

א. האשה לא היתה קושרת לחבר רק מסייעת, א"כ אין ראייה מזה שמותר לקשור כן תירץ בהגהות מימונית הנ"ל, וכן כתב התוס' במנחות ל"ז ע"ב.

ב. בבכורות הגירסא שר"מ סיפר את הסיפור, ולשיטתו נשים חייבות בתפילין, א"כ היא שפיר בר קשירה, לפי זה אין ראייה לנכרי כן תירץ בגליוני הש"ס שם בע"ז מביא שבשר"ת ראשית בכורים סימן ח' ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"כ החכמה

ג. הא דדבר שאשה אינה מצווה אינה יכולה לעשות, ה"מ תקון דבר כגון עשיית תפילין או ציצית, אבל קשירת התפילין על האיש אינה פסולה, דדבר שאינו תיקון מותרת לאשה לעשות, כן תירץ בהגהות מימונית.

ד. להרבה פוסקים המצוה לא הויה הקשירה אלא הנחה שמונח לכן נכרי ואשה נמי כשירים, כך כתב בשו"ת מהר"ם שיק אור"ח סימן ט"ז.

והנה בשו"ת מהר"ם שיק ח"א אר"ח סימן ט"ז כתב שמי שחולה מותר לבתו לקשור לו תפילין, ואע"פ שאשה אינה מחויבת בתפילין, מ"מ מיקרת בר קשירה, כיון שאם רוצה להניח תפילין יכולה להניח תפילין, ועוד כיון דעיקר המצוה לא הויה הקשירה אלא עצם הנחה, לכן אשה כשירה.

ובשו"ת תשורת שי ח"א סימן חרי"ח וכן ח"ב סימן כ"ג תמה עליו: דהא שיטת ר"ת קדושין ל"א ע"א, ערובין צ"ז ע"א, ר"ה ל"ג ע"א דאשה יכולה לקיים מצוה שהזמן גרמא, ואפ"ה סבירא ליה שאשה דבר שהוא פטורה אינה יכולה לתקן, ועוד דא"כ בכל המצוות יהא אשה כשירה לעשות כיון שאם רוצה יכולה להתחייב, ומכח קושיא הנ"ל מדחה את דברי המהר"ם שיק וסובר שאשה אינה כשירה להניח תפילין לבעלה.

והנה בשו"ת מהרי"א סימן י"ט וכן בדעת תורה אר"ח סימן ל"ט הקשו על גמ' הנ"ל, דמשמע שאשתו היתה קושרת ממש, והא בקצות החושן סימן קפ"ב, וכן בתוס' רי"ד קדושין מ"ב כתב דלא מהני שליחות בתפילין דהוא מצוה שבגופו.

ומתריצים: דטעם הדבר דלא מהני משום דהויה כמונח על היד של השליח, משא"כ הכא במציאות הוא על היד של המשלח היינו האיש. שמ"מ היה מונח על ידו ועיין בשרת מהרש"ג ח"א סימן ט', ובצמח פנח על הרמב"ם פרק ד' הלכה ד'.

ולענין הלכה: אם הנכרי או האשה מניח תפילין יצא ידי חובתו ומברך עליה שפיר, אבל אם יכול שבר חיובא יניח עדיף טפי.

מי שאינו מניח תפילין דר"ת אם יכול לכתוב? קימ"ל אר"ח סימן ל"ט ס"ק ב' דכל הפסולים אינם יכולים לתקן כלום בתפילין דכל שאינה בקשירה אינה בעשייה.

יש לחקור אדם שאינו מניח תפילין דר"ת אם יכול לכתבו כיון שאינה בקשירה אינה בכתיבה, או דילמא כיון שאינו מניח בשביל סיבה לא מקרי שאינו בר חיובא.

הנה בישמח משה ח"ג ביין הרקח על ש"ע אר"ח סימן ל"ט כתב דמי שאינו מניח תפילין דרבנו תם אינו כשר לכתבו, דכיון דלדעת רבינו תם, אינו בר קשירה, וכל שאינו בקשירה אינה בכתיבה, לכן אם כתבו אינו יכול להניחו וכן כתב בקסת הסופר סימן כ"ז, בלשנה ס"ק א', וכן באות חיים ושלום סימן ל"ד ס"ק י"א.

אבל בשו"ת פני מבין אר"ח סימן י"ד חולק: וסבירא ליה דאפילו מי שאינו מניח תפילין דרבנו תם כשר לכתוב, כיון דהא דאין מניח ע"פ חכמים שסוברים שאין צריך להניח הויה כאנוס ע"פ חכמים, ומקרי שפיר בר קשירה.

ובשו"ת דברי יציב אר"ח סימן מ"ג מביא ראיות לפסק זה, דכיון שאינו מניח משום דאנוס ע"פ חכמים מקרי שפיר בר קשירה, דדוקא מי שאינו מניח בלא שום סיבה לא הויה בר קשירה.

וכן נשאל הדברי יציב האם בחורים שאינם מניחים תפילין של רבינו תם האם מותר להם לכתוב תפילין דר"ת, או דילמא כיון שאינו מניחים אינם בר קשירה, ומסיק: דאע"פ שאינם מניחים כשירים לכתוב תפילין של רבינו תם, משום דזה דאינם מניחים משום קדושה, א"כ מקרי שפיר בר קשירה.

וכן בשו"ת שיבת ציון סימן ד' כתב דמי שאינו מניח תפילין משום איזה סיבה, וגברא בר חיובא שפיר הויה בר קשירה, א"כ ה"ה לשאלה הנ"ל דכיון שאינו מניח משום איזה סיבה שפיר מקרי בר קשירה.

מדוע המפסיק קצת מלמודו משפיע על כל

התורה שלמד?

איתא בגמ' עירובין ס"ה ע"א אמר אביי אי אמרה לי
אם קריב כותחא לא תנאי.

אמר רבא אי קרצת כינה לא תנאי.

יש להקשות: וכי בשביל הרגע הזאת שמביא
את הכותח או שקרצת לי כינה כבר א"א
ללמוד ודברי הגמ' פלא הם.

ונראה להסביר: ע"פ מה שאמר הגר"ח
שמואלביץ זצ"ל להסביר את דברי הגמ'
בכתובות ס"ב ע"ב וכן בנדרים נ' ע"א דר"ע למד י"ב
שנה בבית מדרש, ואחר י"ב שנה חזר הביתה,
וכשהגיע סמוך לביתו, שמע שאחד אומר
לאשתו שבעלך משאיר אותך אלמנה חיה
שאינו בבית כבר י"ב שנה, אמר לה אשתו של
ר"ע אם בעלי שומע לי שישב עוד י"ב שנה
בבית מדרש, מספרת הגמ' שר"ע חזר לבית
מדרש ללמוד עוד י"ב שנה.

מכתבים למערכת

האם דינו מותר לשקר כדי שיצא תדון לאמתו

מה שהבאתם מחלוקת האור החיים הקדוש פרשת פקד' פרק כ"ז
והעירות דבש ח"ב דרוש ב' בהא דקמ"ל סנהדרין י"ז ע"א סנהדרין
שראו כולם לחובה פוטרין אותו, האם דין שסובר דפטור מותר לומר
חייב כיון דאם יאמר פטור ילכו בתר רוב ויחייבו אותו או דילמא צריך
לומר מה שסובר ואין לו להתערב בחוצאות.

הרה"צ ר' פנחס מנחם דאודר שליט"א מח"ס דברי פנחס ירושלים.
יש לציין בדבש ברכת אהרן ברכות מאמר ט' אות ה' כתב לפי זה דבר
נפלא על הפסוק וישמע ראובן ויצלחו מידם, ויאמר לא נכנו נפש, וזה
ע"פ הירושלמי סנהדרין פרק ב' הלכה ז' דמשמע דהאחים דנו את יוסף
ע"פ משפטי סנהדרין, ומימלא ראובן שהיה גדול האחים היה צריך
לומר דעתו באחרונה, כי הגדול הוא האחרון למנין, א"כ דעת כל
האחים שיוסף חייב, א"כ ראובן שהיה האחרון אם היה אומר לזכות
לא היה מועיל כיון שרוב אמרו חייב, וע"כ הקדים בכונה לומר חייב,
כמותם וזכה עמדו והצילו דהשתא כולם אמרו חייב והוא יהיה זכאי,
וזהו וישמע ראובן, שהם אומרים חייב, לכן גם הוא אמר ויצלחו מידם,
ע"ש עוד באריכות.

האם מותר לצער בעלי חיים כשיש לאדם צורך בזה

מה שהקשחתם על הרמב"ם במורה נבוכים ח"ג פרק י"ז שכתב דמפסוק
ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את אהונך וגו' לפינן דצער בעלי
חיים מן התורה, דיש להקשות הא לצורך האדם ליכא איסור לצער
בעלי חיים, כמבואר ברמ"א אה"ע סימן ה' א"כ מה היה הטענה של
המלאך על בלעם למח היכה את אהונו, הא הוא לצורך בלעם שלא
יוריד אותו האסון מן הדרך, א"כ היה מותר להרביץ.
הגאון רבי טובי' שלזינגר שליט"א דבר של קריית אתא
נראה לתרץ כיון דכל הליכה היה שלא ברצון ה', א"כ בכה"ל לא מקרי
צורך האדם.

מעני אשר: בעלונים הקודמים כתבנו תרוץ זה.

האם מועיל התרת נדרים על נדר בכחב

מה שכתבתם בשם החתם סופר דמועיל התרת נדרים אף על נדר
בכחב, אע"פ דבכל דוכתא לא אתי קיבור ומבטל מעשה, שאני התרת
נדרים דמועיל אף בכחב דאליס טפ.

הגאון רבי אליעזר יחיאל קונשט שליט"א ו"מ בשיבת קול תורה
יש להעיר מהא דכתב הש"ח חו"מ סימן רנ"ג שהקדש שהגיע ליד הגובר
א"א להישאל עליו שכל התרת נדרים, וזהו מדרן אתי דיבור ומבטל
דיבור, משא"כ הגיע ליד גובר הוא מעשה ולא אתי דיבור ומבטל
מעשה, א"כ חזון דגם לגבי התרת נדרים לא מהני לבטל מעשה.

אין יכול להיות שמשי שלא דנו לפנינו משורת הדיו נחבר בית המקדש
מה שהקשחתם על הא דאיתא בגמ' ב"מ ל' ע"ב, וכן פ"ח ע"א לא חרבה
ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה, ופריך בגמ' אלא דינו דמגזיתא
לדינו אלא אימא שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא עבדו לפנינו
משורת הדיו, והקשחתם מה חמור כל כך שלא דנו לפנינו משורת הדיו
דעל זה נחבר הבית. והבאתם תרוץ נפלא מהחפץ חיים.

הגאון רבי שמאי קהה נדאס שליט"א דומ"צ מחזיקי הדת
נראה לתרץ ע"פ מה שכתב החי"א בספרו תחת עיניים פרק קמא
דב"ב דתלמוד חכם צריך לעשות מדינת לפנינו משורת הדיו, א"כ י"ל
דמשי"ה נחבר על הת"ח שלא עשו לפנינו משורת הדיו.

אין יכול להיות שרבי יוחנן רצה לקבוע את הצום ביום עשרה באב

מה שהקשחתם בשם אחרונים על הגמ' עניית כ"ט ע"א אמר רבי יוחנן
אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתינו אלא בעשירי, דיש להקשות: אין
יכול רבי יוחנן לסבור הכי, הא הוא סבירא ליה ב"ק כ"ב ע"א דאשו
משום חזיו דפועלה מתייחס על התחלה כמבואר בגמ"ל שם, א"כ כיון
שהתחיל שריפת בית המקדש בחשעה צריך לצום בחשעה.

הרב יחזקאל ויסנשטון שליט"א בני ברק
הבה"ח יעקב ישראל חגר נ"ו ישיבת סלבודקא בני ברק
נראה לתרץ דדוקא לגבי בשר ודם דכיון שהוציא את החץ מתחת ידו,
אמרין דנחשב הכל על תחילת המעשה דקשת לו להתחילו, משא"כ
לגבי הקב"ה דאפשר להתחיל, לכן העיקר מה שנסתר.

דין פסול שבעל בעלי דינים עליהם האם מותר ליטול שכר לדון

מה שהבאתם דבשע המשפט חו"מ סימן ט' ס"ק ה' נסתפק בבעלי
דינים שקבלו עליהם לדון לפני קרוב או פסול ונטל שכר לדון אי דינו
בטל דיש לומר כיון דהטעם שדינו בטל הוא משום שעבר על מה אני
בחנוס ובכה"ל יש לומר דליכא חיוב עליו לדון בחנוס ומותר ליקח שכר
אף לכתחילה כיון דמן התורה פסול לדון אלא שהם קיבלוהו עליה יכול
לומר אינו רוצה לדון אתכם כיון שהתורה פסלה אותו לדון או דילמא
כיון שהם קבלוהו לחוב לדון להם בחנוס, ומקשה: דמהא דפריך בגמ'
בכתובות הא דתניא מכוער הדין שנטל שכר לדון אלא שדינו דין,
והא תנן דהנטל שכר לדון דינו בטל, ומה מקשה מדוע לא מתרץ
דמייירי כשקבלו עליהם לדון, חזון דאף בכה"ל איכא האיסור.

הרב ישראל יצחק הייבולס שליט"א מחבר משנת ישראל ירושלים
הבה"ח יוסף חיים הלוי בירנבוים נ"ו ישיבת ארחות התורה ב"ב
יש להעיר דהא דלא מתרץ דמייירי שקבלו עליהם, דא"כ לא היה מכוער
כלל והיה מותר לכתחילה לעשות כן.

הרה"ג ר' דוד ליסציץ שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א
נראה, משום דלשון הדין, בה' הידיעה, משמע בדיון קבוע.

ברכת מזל טוב לאמורי

הגאון רבי חיים יעקב מנחם שוורץ שליט"א
רומ"צ דקהילות צאנז נתניה
לרגל שמחת נשואי בנו
מורנו הרב שלמה שליט"א עב"נ בת
הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר
שליט"א
ראש ישיבת ערלי

בליין זה נודב ע"י

הרב יחזקאל ואלף שליט"א
קרית צאנז נתניה
לרגל שמחת החלאתקה לבניו התאומים
ניסן תש"ז
מנחם מנרל ראובן ת"י
יהא רעוא שבזכות ויכור אלפים ירוה נחת מכלל
יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה